
TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Hüseyin AĞIR*
Mehmet METİN**

ÖZET

İstatistiksel göstergelere göre, Türkiye'nin en fazla dış ticaret yaptığı ülke grubu Avrupa Birliği ülkelerinden oluşmaktadır. Bu durum ülkelerin tarihi ilişkilerinden tutun, ulaşım kolaylıkları ve kültürel öğelere varıncaya kadar birçok farklı dinamikle açıklanabilmektedir. Bu çalışmanın yapılmasındaki amaç, Avrupa Birliği ile olan dış ticaret istatistiklerini betimsel olarak tartıştıktan sonra, 28 Avrupa Birliği ülkesi içinde ülkelerin tek tek ihracat ve ithalat oranlarını karşılaştırmak ve bunlar içerisinde Türkiye'nin en fazla dış ticaret yaptığı ülkeleri ticarete konu olan ürünler bazında değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, AB, Türkiye, Ekonomik Entegrasyon

AN EVALUATION OF TURKEY-EUROPEAN UNION FOREIGN TRADE INDICATORS

ABSTRACT

According to the statistical indicators, Turkey's foreign trade is mostly with European Union countries. This situation can be explained with various dynamics as countries' historical relationships, accessibility, cultural factors etc. The aim of this study is to discuss foreign trade statistics of Turkey-European Union, compare the 28 European Union countries' import and export rates, determine the countries and goods that are mostly subject to the foreign trade of Turkey-European Union.

Keywords: Foreign Trade, EU, Turkey, Economic Integration

---

* Doç.Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

** Öğr.Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Göksun MYO.

1. GİRİŞ

Türkiye'nin iktisadi yapısı, kültürel farklılığı ve coğrafi konumu, Türkiye'nin Avrupa Birliği macerasını çok boyutlu karmaşık ve bir o kadar da ilginç hale getirmektedir. Dolayısıyla Türkiye-AB ilişkilerini salt ekonomik veya salt siyasal açıdan ele almak, konuya eksik yaklaşmak anlamına gelmektedir. Türkiye ile AB arasındaki ilişkiyi siyasal ve ekonomik boyutları ile tarihsel bir bakış açısı içinde ele almak gerekmektedir (Kar ve Acar, 2010).

Türkiye için Avrupa Toplulukları¹ ile yakın iş birliği içinde olmak 1950'li yıllardan beri önemli bir konu olarak gündemini korumaktadır. Bu işbirliği ilişkisi siyasi olduğu kadar ekonomik gelişmeyi hızlandırmak için de oldukça önemlidir (Kar ve Ağır, 2008).

Türkiye'nin Topluluğa müracaatının sebepleri arasında, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ülkeleriyle mevcut ekonomik ilişkilerinin yanı sıra Yunanistan'ın AET'ye başvurması gösterilmektedir (Manisalı 1996: 37). Yunanistan'ın aynı pazara rakip ürünler ihraç etmesinin ötesinde, tam üye olmasıyla meydana gelecek ortam nedeniyle duyulan politik ve ekonomik kaygıların, Türkiye'nin başvurusunu hızlandırdığı dile getirilmektedir (Kazgan 1983: 98). Yunanistan'ın Toplulukla kuracağı ilişki biçiminin Türkiye'nin kendi dış politikasını etkileyeceğini düşünmesi, bu bağlamda Yunanistan'ın hemen ardından Topluluğa başvurmasına neden olmuştur (Balkır 1995: 66).

Türkiye ve topluluk ülkelerindeki yaşam standartlarının hızlandırılmış ekonomik gelişme, ticaretin düzenli genişlemesi Türkiye ekonomisi ile topluluk ekonomisi arasındaki farklılıkların giderilmesi sayesinde iyileştirilmesini sürekli kılmak (<http://avrupa.info.tr/tr/ab-ve-turkiye.html>) amaçlarıyla imzalanan 1963 Ankara Anlaşması ile bir ortalık anlaşması imzalanmış, bu sürecin devamı olarak da 1974'de yürürlüğe giren Katma Protokol ile geçiş döneminin nasıl olacağı belirlenmiştir. 6 Mart 1995 tarihinde 1/95 Sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile Türkiye - Avrupa Birliği (AB) arasında Gümrük Birliği uygulaması 1 Ocak 1996'da başlamış ve Katma Protokol ile başlayan geçiş dönemi sona ermiştir. Türkiye, 10-11 Aralık 1999 tarihli Helsinki Zirvesinde "aday ülke" olarak resmen kabul edilmiş, 11-12 Aralık 2002 Kopenhag zirvesinde iki yıl sonraki zirvede "müzakere için tarih verileceği" belirtilmiş ve nihayet 2004 yılı Aralık ayı zirvesinde de müzakerelerin 5 Ekim 2005'te başlamasına karar verilmesiyle müzakereler fiilen başlamış ve sonraki yıllarda AB ile ilişkilerde önemli aşamalar kaydedilmiştir (Kar ve Ağır, 2008).

Bu aşamalar doğrultusunda, refahı, kaliteli yaşam standardını, teknolojiyi ve demokrasiden faydalanmanın yanında kültürel zenginliklerimizi hem yasadık hem deevrensel kültüre katkıda bulunmamız gerekmekte ayrıca ulusçalaştırdığımız, bizleri tam üyeliğe götürecektir AB ile ilgili devlet politikasının kararlılıkla sürdürülmesi gerekmektedir (Özer, 2009)

¹ Avrupa Birliği adını alıncaya kadar Avrupa Toplulukları farklı isimlerle anılmışlardır. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (1951); Avrupa Ekonomik Topluluğu (1957); Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (1957); Avrupa Birliği (1993). Daha geniş ve tarihsel gelişim sürecine yönelik bir çalışma için bkz., Ağır, 2010.

Türkiye'nin, ticari ortakları olarak, Avrupa Birliği ülkeleriyle hukuki sonuçları da olan bağlar oluşturması Türkiye'ye bölgede, diğer ülkelerden oldukça farklı bir konum kazandırmaktadır. Dahası, Türkiye Gümrük Birliğini gerçekleştirmiş bir ülke olarak, malların serbest dolaşımı ilkesi uyarınca ticari perspektiften bakıldığında, AB üyesi ülkelerle aynı çatı altında bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye AB üyeleri ile dış ticareti "serbestçe" gerçekleştirdiği ülkelerdendir (Sezer, 2007).

Türkiye'nin AB ile olan birliktelik süreci; sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik bakımdan farklı alanlarla kategorize edilebilir. Her bir kategori kendi içinde çok önemli bir alanı oluşturmakta ve Türkiye'nin gelişimi için önem arz etmektedir. Bugün gelinen noktada Türkiye'nin gerek sosyal ve siyasal-kurumsal yapısının gelişiminde gerekse ekonomik bakımdan AB ile ilişkilerin çok önemli katkısı bulunmaktadır. Bu çalışmanın araştırma konusunu oluşturan Türkiye'nin AB ile olan dış ticaretinin değerlendirilmesi, diğer alanların araştırılmasını başka çalışmaların konusu olarak görmekte ve sadece ekonomik ilişkiler olarak Türkiye'nin AB ülkeleri ile olan dış ticaretlerine yönelmektedir.

2014 yılı dış ticaret istatistiklerine göre, Türkiye'nin toplam ihracatı 157,6 Milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu toplam ihracat değerinin ülke gruplarına göre dağılımı (Milyar ABD \$'ı olarak) şu şekildedir (TÜİK, 2016): 1. 28 AB Ülkesi: 68,51; 2. Diğer Avrupa: 15,18; 3. Afrika: 13,7; 4. Kuzey Amerika: 7,29; 5. Orta Amerika ve Karayipler: 0,93; 6. Güney Amerika: 1,85; 7. Yakın ve Orta Doğu: 35,38 ve 8. Serbest Bölgeler: 2,27. Aynı istatistiklerin 242,17 Milyar ABD \$'ı olarak gerçekleşen 2014 yılı ithalat değerleri ise şu şekilde gerçekleşmiştir: 1. 28 AB Ülkesi: 88,78; 2. Diğer Avrupa: 36,36; 3. Afrika: 5,93; 4. Kuzey Amerika: 13,83; 5. Orta Amerika ve Karayipler: 1,12; 6. Güney Amerika: 13,83; 7. Yakın ve Orta Doğu: 20,48; 8. Serbest Bölgeler: 1,26.

2014 yılı dış ticaret istatistikleri değerlendirildiğinde, toplam ihracatın ve toplam ithalatın yarısından fazlasının (ihracatta yaklaşık 83,7 milyar \$, yüzde 53 ve ithalatta yaklaşık 125 milyar \$, yüzde 52) Avrupa Ülkeleriyle gerçekleştiği görülmektedir. Bu istatistikler sadece AB ülkeleri açısından değerlendirildiğinde ise, ihracatta yüzde 43,4; ithalatta da yüzde 36,6'lık bir payın sahibi olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla son yıllarda azalmalar olsa da Türkiye'nin en önemli ticaret ortağı olarak AB Ülkeleri görünmektedir.

Bu durumu açıklayabilen birçok argümandan bahsedebilmek mümkündür: Türkiye ve AB ülkeleri, öncelikle coğrafi yakınlık ve birbirine benzer mal ve hizmet üreten ve tüketici tercihlerinin birbirine yakın olduğu ülkelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla hem coğrafi yakınlık ve hem de tüketici tercihleri yakınlığı durumlarının varlığında ülkeler arasında daha yoğun bir ticaret olacağı açıktır. Doğal ticari ortak (natural trading partner) olarak adlandırılan bu duruma göre, doğal ticari bölge içerisindeki ülkelerin oluşturacağı bir ekonomik entegrasyonun potansiyel olarak daha yüksek refah artışıyla sonuçlanacağı belirtilmektedir (Karakaya, 2003). Dolayısıyla coğrafi yakınlık ve düşük ulaşım maliyetleri ticarete artışı gerçekleştirecek, ticaret saptırıcı etkiden ziyade ticaret yaratıcı etkinin oluşması ve refah artışının

**Türkiye-Avrupa Birliği Dış Ticaret Göstergeleri
Üzerine Bir Değerlendirme**

ortaya çıkması söz konusu olabilecektir (Ağır, 2012: 348). İkinci olarak, Avrupa Birliği ile ilişkiler Türkiye'nin mevcut ekonomik entegrasyonları içerisinde en köklü ve en eskisi konumundadır. Dahası AB'ye tam üye olmak için geçilen aşamalar, 1996 yılı Gümrük Birliğinin oluşturulması ve 2005 yılı itibariyle de tam üyelik müzakerelerinin başlaması ve ciddi mesafeler alınması, bu bölge ile Türkiye'nin ekonomik ilişkilerini özel kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin AB Ülkeleri ile olan dış ticaret istatistiklerini 2002-2014 zaman aralığında, ihracat, ithalat, dış ticaret dengesi gibi genel istatistiklerle tartıştıktan sonra, 28 AB ülkesinin Türkiye ile olan ihracat ve ithalat oranlarını karşılaştırmaktır. Ayrıca AB ülkeleri içerisinde Türkiye'nin en yüksek dış ticaret payına sahip olan seçilmiş bazı ülkelerin, Türkiye ile yaptığı ihracat ve ithalat ürünlerinin bir karşılaştırılmasını yaparak daha çok hangi tür ürünlerle dış ticaretin yapıldığını ortaya koymaktır.

2. TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. Türkiye'nin Toplam Dış Ticaret İstatistikleri

Türkiye'nin dış ticaret istatistikleri, ihracat ve ithalat değerleri olarak 2002-2014 dönemi için Tablo 1.'de sunulmaktadır. 2014 yılı itibariyle Türkiye toplam ihracatta 157 Milyar ABD \$'ını ithalatta ise 251 Milyar ABD \$'ını aşmış olarak görülmektedir. Her iki serinin kırılması da 2008 küresel krizine denk gelmektedir. 2009 yılında bir önceki yıla göre Türkiye'nin ihracatında yüzde 22,6'lık bir gerileme yaşanmışken, bu durum ithalattaki gerilemede daha da fazla bir oranı oluşturmaktadır: yüzde 30.

2009 yılından sonra başlayan toparlanma ihracattaki 2013 yılında az da olsa negatif bir değer almaktadır. Bununla birlikte ithalattaki 2012 ve 2014 yıllarının düşüşleri daha belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Bir önceki yıla göre sırasıyla 2012 yılında yüzde 1,8 ve 2014 yılında da yüzde 3,8 oranında ciddi bir düşme söz konusudur. Bu düşüşler Türkiye'nin toplam dış ticaret haddini de olumsuz etkilemektedir.

İhracatın ithalatı karşılama oranları değerlendirildiğinde ise, veri döneminde dalgalı bir seyir izlemektedir. İhracatın ithalatı karşılama oranlarındaki yüksek değerli yıllar, ithalatın düştüğü yıllar olarak belirginleşmektedir.

Tablo 1. Türkiye'nin Toplam Dış Ticareti

Yıl	İhracat Milyon\$	Değ (%)	Genel İthalat Milyon\$	Değ (%)	İhr/İth
2002	36.059	15,1	51.554	24,5	69,9
2003	47.253	31,0	69.340	34,5	68,1
2004	63.167	33,7	97.540	40,7	64,8
2005	73.476	16,3	116.774	19,7	62,9
2006	85.535	16,4	139.576	19,5	61,3
2007	107.272	25,4	170.063	21,8	63,1
2008	132.027	23,1	201.964	18,8	65,4
2009	102.143	-22,6	140.928	-30,2	72,5
2010	113.883	11,5	185.544	31,7	61,4
2011	134.907	18,5	240.842	29,8	56,0
2012	152.462	13	236.545	-1,8	64,5
2013	151.803	-0,4	251.661	6,4	60,3
2014	157.610	3,8	242.177	-3,8	65,1

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade

2.2. Türkiye'nin Toplam Dış Ticareti İçerisinde AB

2002-2014 dönemi için Türkiye'nin AB ile olan dış ticaretinde ilk göze çarpan, veri döneminde hem ihracatın hem de ithalatın artış oranı üç kattan fazladır. 2014 yılı itibarıyla Türkiye AB dış ticareti, ihracatta 68 Milyar \$'ı ithalatta da 88 Milyar \$'ı aşmıştır. Diğer taraftan, 2008 küresel krizinin etkisi olarak Türkiye AB ihracatının azalması Türkiye'nin toplam ihracatındaki azalmadan daha yüksek bir oranı oluşturmaktadır. Buradan hareketle 2008 küresel krizinin AB ihracatını daha çok etkilediği belirtilebilir.

Türkiye AB dış ticaret istatistiklerinde, ihracatın ithalatı karşılama oranları bakımından da yüksek oranlara ulaşıldığı Tablo 2.'den izlenmektedir. Veri dönem içerisinde 2007 yılına denk gelen en yüksek oranda ihracatın payının arttığı söylenebilecekken, bazı yıllarda ithalattaki azalmadan kaynaklanan yüksek oranlar da gösterilebilir.

Türkiye'nin toplam dış ticareti içerisinde AB'nin payları değerlendirildiğinde, veri dönem için genel olarak bir azalış trendinin yaşandığı ifade edilebilse de, inişli çıkışlı bir seyir izlenmektedir. 2014 yılı istatistikleri AB'nin payının ithalatta en aza indiği yıl olarak görünmekle birlikte, ihracatta en düşük oran 2012 yılını işaret etmektedir.

Özellikle 2008 küresel kriziyle birlikte daralan dünya ticaretinin en etkili olduğu yerlerinden birisini de AB ülkeleri oluşturmaktadır. Tablo 2.'deki Türkiye'nin dış ticaretindeki AB payının, kriz seviyelerindeki oranlarına ulaşamaması, krizin etkilerinin AB ülkelerinde hala devam ettiğinin bir göstergesi olarak ileri sürülebilir.

Tablo 2. Türkiye'nin Dış Ticareti İçerisinde AB

Yıl	İhracat Milyon \$	Avrupa Birliği			AB'nin Payı (%)		
		Değ (%)	İthalat Milyon \$	Değ (%)	İhr/İt h	İhracat	İthalat
2002	20.503	16,4	25.667	29,6	79,8	56,85	49,78
2003	27.708	35,1	35.187	37	78,7	58,60	50,74
2004	36.581	32,02	48.103	36,7	76,4	57,91	49,31
2005	41.532	13,5	52.781	9,7	78,6	56,52	45,19
2006	48.148	15,9	59.447	12,6	80,9	56,29	42,59
2007	60.754	26,2	68.472	15,2	88,7	56,63	40,26
2008	63.719	4,9	74.573	8,9	85,4	48,26	36,92
2009	47.228	-25,9	56.616	-24	83,4	46,23	40,17
2010	52.934	12,1	72.391	27,9	73,1	46,48	39,00
2011	62.589	18,2	91.439	26,3	68,4	46,39	37,96
2012	59.398	-5,1	87.657	-4,1	67,7	38,95	37,05
2013	63.039	6,1	92.457	5,5	68,1	41,52	36,73
2014	68.514	8,7	88.783	-4	77,1	43,47	36,66

Kaynak: (www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade)

2.3. Dış Ticaret Dengesi

Tablo 3.'e göre, Türkiye'nin 2014 yılı dış ticaret dengesi -84,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu açık içerisinde AB dış ticaret dengesi ise 2014 yılı için 20,2 milyar \$ tutarındadır. 2014 yılı istatistiklerinin düşük olmasına rağmen son birkaç yılın göstergeleri daha da yüksek bir dış ticaret açığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte AB ile olan dış ticaret dengesi 2013'ten 2014'e 1/3 oranında azalmıştır. Burada hem ihracattaki artışların hem de ithalattaki azalışların payı etkilidir (Tablo 2).

Türkiye AB dış ticaretinde, ihracatın ithalatı karşılama oranlarında veri dönem değerlendirildiğinde, önceki yıllara göre düşük bir oranın gerçekleştiği görülsede, son yıllarda bir artışın olduğu görülmektedir. Tablo 3.'de son sütunda yer alan AB kaynaklı dış ticaret açığının toplam dış ticaret açığı içindeki payı dalgalı bir seyir izlemesiyle birlikte son birkaç yıldır giderek azalmaktadır. Başka bir ifadeyle Türkiye'nin AB ile olan dış ticaret açıkları azalmaktadır.

Tablo 3. Türkiye'nin AB İle Dış Ticaret Dengesi

	Toplam Dış Ticaret Dengesi, Milyar \$ (I)	Toplam İhr./İth. (II)	AB Dış Ticaret Dengesi, Milyar \$ (III)	AB İhr./İth. (IV)	AB Dış Ticaret Açığının Toplam Payı % (V) = III/I
2002	-15.4	69,9	-5.1	79,8	33,1
2003	-22	68,1	-7.4	78,7	33,6
2004	-34.3	64,8	-11.5	76,4	33,5
2005	-43.2	62,9	-11.2	78,6	25,9
2006	-54	61,3	-11.2	80,9	20,7
2007	-62.7	63,1	-7.7	88,7	12,2
2008	-69.9	65,4	-10.8	85,4	15,4
2009	-38.7	72,5	-9.3	83,4	24
2010	-71.6	61,4	-19.4	73,1	27
2011	-105.9	56,0	-28.8	68,4	27,1
2012	-84	64,5	-28.2	67,7	33,5
2013	-99.8	60,3	-29.4	68,1	29,4
2014	-84.5	65,1	-20.2	77,1	23,9

Kaynak: (www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade)

3. TÜRKİYE'NİN İHRACATINDA AB ÜLKELERİNİN PAYLARI

Türkiye'nin AB ülkeleri ile olan ikili ekonomik ve ticari ilişkileri dikkate alındığında, yıllar itibariyle bir azalış hacmi olsa bile en yoğun ilişkilerinin Almanya ile olduğu görünmektedir. Tablo 4.'ten izlenebileceği gibi, AB toplam ihracatı içerisinde Almanya'yı takiben Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı AB ülkeleri sırasıyla, İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya, Romanya ve Hollanda şeklinde sıralanmaktadır.

Almanya 2014 yılında, önceki yıllarda da olduğu gibi, Türkiye'nin ihracatında AB üye ülkeleri arasında yüzde 9,47 pay ile birinci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin en büyük ticari ortağı olan Almanya ile ikili ticaretin istisnai yıllar haricinde sürekli açık vermektedir. 2014 yılında Almanya ile dış ticaret açığı yaklaşık 7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2016).

Tablo 4. AB Ülkelerinin Türkiye İhracatındaki Payı (%) (2002-2007)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Avusturya	1.01	1	0.89	0.9	0.83	0.79
Belçika	1.91	1.88	1.87	1.69	1.61	1.62
Bulgaristan	1.05	1.31	1.42	1.52	1.77	1.87
Kıbrıs	0.6	0.68	0.74	1.03	1.03	0.86
Çek Cumhuriyeti	0.36	0.4	0.35	0.38	0.41	0.53
Danimarka	1	0.96	1.01	1	0.97	0.93
Estonya	0.05	0.05	0.06	0.08	0.09	0.07
Finlandiya	0.37	0.45	0.41	0.4	0.42	0.37
Fransa	5.89	5.98	5.81	5.15	5.31	5.43
Almanya	16.18	15.84	13.84	12.79	11.32	11.17
Yunanistan	1.62	1.95	1.85	1.52	1.73	2.1
Macaristan	0.56	0.6	0.55	0.52	0.57	0.71
Hırvatistan	0.12	0.18	0.19	0.23	0.25	0.32
İrlanda	0.5	0.55	0.68	0.55	0.67	0.58
İtalya	6.55	6.76	7.36	7.38	7.81	6.89
Letonya	0.06	0.06	0.06	0.11	0.09	0.1
Litvanya	0.15	0.18	0.19	0.2	0.2	0.22
Lüksemburg	0.04	0.03	0.03	0.04	0.03	0.07
Malta	0.39	0.33	0.16	0.3	0.26	0.55
Hollanda	2.93	3.23	3.38	3.36	2.84	2.8
Polonya	0.95	1.03	1.11	1.12	1.21	1.27
Portekiz	0.61	0.67	0.63	0.51	0.66	0.51
Romanya	1.55	1.85	1.96	2.23	2.59	3.2
Slovakya	0.09	0.12	0.17	0.17	0.19	0.25
Slovenya	0.19	0.22	0.3	0.32	0.48	0.44
İspanya	3.09	3.79	4.15	4.09	4.28	4.26
İsveç	0.82	0.97	0.89	0.9	0.91	0.84
Birleşik Krallık	8.33	7.77	8.77	8.05	7.77	7.89
Diğer Ülkeler	43.04	41.2	41.19	43.48	43.71	43.37

Kaynak: (www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade)

Alman firmalarının son yıllarda üretim ve ithalatlarını Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine kaydırmaları ve bu ülkelere yönelik vergi ve kotaların kaldırılması 2000'li yılların başlarında Türkiye'nin ihracat artışında bir yavaşlamaya neden olmakla beraber 2003 yılından itibaren bu ülkeye ihracat tekrar artış trendine girmiştir. 2014 yılında küresel ekonomik canlanmanın etkisiyle ihracat 2013 yılına kıyasla yüzde 10,7 artarak 15 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5. AB Ülkelerinin Türkiye İhracatındaki Payı (%) (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Avusturya	0.74	0.79	0.73	0.76	0.65	0.7	0.72
Belçika	1.6	1.71	1.72	1.8	1.53	1.7	1.82
Bulgaristan	1.59	1.36	1.31	1.2	1.09	1.3	1.29
Kıbrıs	0.8	0.73	0.82	0.74	0.61	0.69	0.76
Çek Cumhuriyeti	0.53	0.48	0.59	0.62	0.52	0.51	0.53
Danimarka	0.69	0.66	0.67	0.65	0.65	0.66	0.68
Estonya	0.18	0.1	0.07	0.1	0.11	0.13	0.11
Finlandiya	0.28	0.19	0.25	0.26	0.2	0.2	0.21
Fransa	5.01	6.05	5.25	5.04	4.05	4.15	4.1
Almanya	9.78	9.58	10.07	10.25	8.58	9.02	9.47
Yunanistan	1.79	1.6	1.2	1.15	0.92	0.95	0.98
Macaristan	0.51	0.44	0.38	0.38	0.31	0.43	0.44
Hırvatistan	0.24	0.22	0.21	0.17	0.13	0.13	0.18
İrlanda	0.5	0.28	0.29	0.25	0.22	0.25	0.3
İtalya	5.81	5.77	5.71	5.79	4.08	4.33	4.42
Letonya	0.08	0.06	0.06	0.09	0.08	0.1	0.12
Litvanya	0.16	0.15	0.17	0.2	0.18	0.24	0.22
Lüksemburg	0.04	0.02	0.02	0.04	0.03	0.03	0.04
Malta	0.67	0.64	0.35	0.49	0.6	0.58	0.62
Hollanda	2.2	2.08	2.15	2.25	2.11	2.23	2.15
Polonya	1.2	1.29	1.32	1.3	1.21	1.36	1.45
Portekiz	0.41	0.4	0.4	0.33	0.28	0.39	0.34
Romanya	3.01	2.12	2.19	2.09	1.61	1.65	1.84
Slovakya	0.22	0.21	0.33	0.3	0.26	0.29	0.3
Slovenya	0.46	0.58	0.31	0.45	0.36	0.42	0.47
İspanya	3.04	2.64	2.98	2.79	2.32	2.74	2.92
İsveç	0.61	0.73	0.82	0.86	0.84	0.76	0.81
Birleşik Krallık	6.11	5.36	6.11	6.04	5.43	5.59	6.17
Diğer Ülkeler	51.74	53.77	53.52	53.61	61.05	58.48	56.53

Kaynak: (www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade)

Türkiye'nin Almanya'ya ihracatta genel olarak, sadece veya esas itibariyle kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)-Sıkıştırma ile ateşlemeli içten yanmalı pistonlu (dizel ve yarı dizel) motorların aksam ve parçaları, tekstil ürünleri, karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarları, binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar, monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları, önemli madde gruplarını oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

2014 yılı itibariyle Türkiye ile İngiltere arasındaki ticaret hacmi 15,92 milyar dolar değerine yükselirken bu ülke ile yapılan ticarete verilen fazla 3,89 milyar dolar olmuştur. 2002-2014 yılları arasında Türkiye ile İngiltere arasında yapılan ticarete sürekli olarak dış ticaret fazlası verilmiştir. Ülkemizin ihracatında AB üye ülkeleri arasında yüzde 6,17'lik pay ile Almanya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

İngiltere'ye ihracatta genel olarak, eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş **Türkiye-Avrupa Birliği Dış Ticaret Göstergeleri Üzerine Bir Değerlendirme**

diğer motorlu taşıtlar izole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber, tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme), monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları önemli madde gruplarını oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

İtalya ile 2012 yılında Türkiye'nin ihracatı yüzde 19 oranında azalarak 6,2 milyar dolara gerilemiş, 2013 yılında Türkiye'nin İtalya'ya ihracatı 2012 yılına göre yüzde 5 artmıştır. Tablo 5'e göre İtalya, 2014 yılı itibari ile Almanya, Irak ve İngiltere'den sonra ülkemizin en çok ihracat gerçekleştirdiği ülke konumundadır. İhracatımızın yüzde 4,42' sini İtalya'ya yapmaktayız. AB üye ülkeleri arasında İngiltere'den sonra üçüncü en çok ihracat yapılan ülke konumundadır.

Türkiye'nin İtalya'ya ihracatında en önemli ürün gruplarını, binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış), diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş), eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar, diğer örme mensucat oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

Fransa ile 2010 yılında ihracatımızda yüzde 14 azalarak 5.9 milyar dolara gerilemiştir. Tablo 5'teki veriler incelendiğinde Fransa ihracatımızda 2014 yılı itibari ile AB üye ülkeleri arasında İtalya'dan sonra yüzde 4,10 pay ile dördüncü sırada yer almaktadır. Fransa'ya ihracatta genel olarak, binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtları, eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar, 10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus (sürücü dâhil) motorlu taşıtlar, tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme) en önemli ürün gruplarını oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

Tablo 5'e göre İspanya, 2014 yılı itibari ile ihracatımızda AB üye ülkeleri arasında Fransa'dan sonra yüzde 2,92 pay ile beşinci sırada yer almaktadır. İspanya ile Türkiye arasındaki ikili ticari ilişkiler, 1960'lı yıllara kadar dayanmaktadır. Türkiye'nin 1980'li yıllarda içine girdiği ekonomik liberalizasyon döneminde genel olarak gelişen dış ticarete paralel olarak Türkiye-İspanya ikili ticareti de artış göstermiş, 1996 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği anlaşmasıyla ikili ilişkiler daha da hızlanmıştır. 1999 senesinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylığının onaylanması, Akdeniz'in zıt köşesinde yerleşik bulunan bu iki ülkenin yakınlaşmasına yardımcı olmuştur. Ülkemizin Avrupa Birliği ile 1996 yılı başından itibaren uygulamaya koyduğu Gümrük Birliği'nin beklenen bir sonucu olarak, İspanya'dan yapılan ithalat ve bu ülkeye yapılan ihracatta sürekli ve düzenli artış görülmektedir.

Türkiye'nin İspanya'ya ihracatında başlıca ürünler, binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil), kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb. (yüzme kıyafetleri hariç), petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç),

tşörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim esyası (örme) yer almaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

4. TÜRKİYE'NİN İTHALATINDA AB ÜLKELERİNİN PAYLARI

Tablo 6-7 incelendiğinde AB üyesi ülkelerden en fazla ithalat Almanya'dan yapılmıştır. Almanya'dan sonra en fazla ithalat yapılan ülkeler sırasıyla İtalya, Fransa, İspanya ve İngiltere olmuştur. Türkiye'nin 2014 yılında yapmış olduğu 242.177 milyon dolar değerindeki ithalat ülke gruplarına göre incelendiğinde, ihracatta olduğu gibi Avrupa pazarlarının ağırlıklı etkisi göze çarpmaktadır. Tablo 2'ye göre Türkiye, söz konusu dönemde ithalatının yüzde 36,6'lık bölümünü 28 ülkeyi kapsayan AB bölgesinden, yüzde 16,4'ünü ise diğer Avrupa ülkelerinden yapmıştır. Bu ise, Türkiye ekonomisinin yıllık ithalatında yüzde 51'lik bir payın, bir diğer deyişle, yarıdan fazla bir dilimin Avrupa kaynaklı olduğunu göstermektedir (www.tim.org.tr).

Tablo 6. AB Ülkelerinin Türkiye İthalatındaki Payı (%) (2002-2007)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Avusturya	1.14	1.19	1.1	0.8	0.77	0.79
Belçika	2.25	2.2	2.04	1.92	1.77	1.69
Bulgaristan	0.98	0.99	0.98	1.02	1.19	1.15
Kıbrıs	0.04	0.05	0.03	0.04	0.03	0.04
Çek Cumh.	0.61	0.64	0.67	0.6	0.49	0.69
Danimarka	0.57	0.5	0.35	0.37	0.32	0.39
Estonya	0	0.02	0.05	0.05	0.07	0.1
Finlandiya	0.72	0.69	0.73	0.82	0.82	0.71
Fransa	5.91	6.01	6.35	5.04	5.19	4.62
Almanya	13.61	13.63	12.81	11.67	10.58	10.31
Yunanistan	0.63	0.62	0.71	0.62	0.75	0.56
Macaristan	0.63	0.6	0.72	0.81	0.92	0.84
Hırvatistan	0.02	0.02	0.04	0.07	0.04	0.05
İrlanda	0.92	0.72	0.72	0.62	0.57	0.51
İtalya	8.01	7.89	7.04	6.48	6.21	5.79
Letonya	0	0	0	0	0.01	0.02
Litvanya	0.21	0.2	0.18	0.14	0.1	0.07
Lüksemburg	0.26	0.53	0.55	0.1	0.07	0.08
Malta	0.05	0.1	0.07	0.04	0.01	0.06
Hollanda	2.54	2.39	1.91	1.84	1.55	1.56
Polonya	0.48	0.6	1.02	1.07	1.03	0.95
Portekiz	0.19	0.22	0.24	0.34	0.27	0.24
Romanya	1.27	1.38	1.74	1.96	1.91	1.81
Slovakya	0.22	0.3	0.24	0.32	0.31	0.38
Slovenya	0.11	0.13	0.21	0.19	0.14	0.13
İspanya	2.69	2.9	3.29	3.03	2.74	2.53
İsveç	1.04	1.19	1.15	1.21	1.07	1.01
Birleşik Krallık	4.71	5.05	4.39	4.02	3.67	3.22
Diğer Ülkeler	50.19	49.26	50.69	54.81	57.41	59.74

Kaynak: (www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade)

AB üyesi ülkelerden en fazla ithalat Almanya'dan yapılmıştır. 2014 yılında Almanya'dan 22.3 Milyar Dolar değerinde ithalat yapılmıştır Almanya

ile ithalatımız 2014 yılında 2013 yılına kıyasla yüzde 8 azalarak 22 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Almanya'dan genel olarak ithalatta; binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar, karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar, tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış), altın(platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş yada pudra halinde), sıkıştırılmayla ateşlemeli, içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel) ithalattaki önemli madde gruplarını oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

Tablo 7. AB Ülkelerinin Türkiye İthalatındaki Payı (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Avusturya	0.76	0.85	0.78	0.72	0.69	0.69	0.75
Belçika	1.55	1.68	1.73	1.64	1.56	1.53	1.6
Bulgaristan	0.91	0.79	0.92	1.03	1.16	1.1	1.18
Kıbrıs	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
Çek Cumh.	0.65	0.73	0.71	0.73	0.85	1.04	1
Danimarka	0.45	0.42	0.37	0.3	0.3	0.33	0.43
Estonya	0.25	0.07	0.08	0.15	0.13	0.1	0.12
Finlandiya	0.57	0.56	0.6	0.54	0.47	0.49	0.47
Fransa	4.45	5.03	4.41	3.83	3.66	3.25	3.3
Almanya	9.22	10	9.46	9.54	9.05	9.57	9.23
Yunanistan	0.57	0.8	0.83	1.07	1.5	1.67	1.67
Macaristan	0.64	0.7	0.74	0.62	0.5	0.49	0.49
Hırvatistan	0.05	0.08	0.11	0.13	0.09	0.08	0.06
İrlanda	0.48	0.58	0.44	0.35	0.36	0.33	0.37
İtalya	5.44	5.44	5.5	5.63	5.71	5.12	5.03
Letonya	0.01	0.04	0.04	0.05	0.07	0.07	0.07
Litvanya	0.1	0.06	0.06	0.06	0.09	0.07	0.09
Lüksemburg	0.06	0.06	0.06	0.07	0.06	0.05	0.06
Malta	0.08	0.1	0.11	0.13	0.09	0.03	0.02
Hollanda	1.51	1.8	1.7	1.66	1.45	1.34	1.39
Polonya	0.98	1.29	1.41	1.44	1.28	1.27	1.27
Portekiz	0.24	0.29	0.26	0.25	0.27	0.27	0.31
Romanya	1.75	1.6	1.85	1.56	1.36	1.41	1.39
Slovakya	0.44	0.58	0.5	0.37	0.37	0.44	0.36
Slovenya	0.1	0.18	0.16	0.14	0.13	0.12	0.12
İspanya	2.21	2.68	2.61	2.55	2.57	2.55	2.53
İsveç	0.92	1.29	1.04	0.94	0.9	0.81	0.83
Birleşik Krallık	2.52	2.46	2.51	2.42	2.35	2.49	2.5
Diğer Ülkeler	63.08	59.83	61	62.04	62.95	63.27	63.34

Kaynak: (www.ekonomi.gov.tr, TÜİK, TOBB, BM Comtrade)

Tablo 7'ye göre AB üye ülkelerinden Almanya'dan sonra en fazla ithalat yapılan ülke yüzde 5,03 oranla İtalya olmuştur. 2014 yılında İtalya'dan 12,1 Milyar Dolar değerinde ithalat yapılmıştır. Türk-İtalyan ilişkileri son yıllarda sürekli bir artış kaydediyor. Bunun başlıca nedenleri arasında Türkiye'nin

İtalya'ya yakın olması ve komşu olduğu pazarlara ulaşım için önemli bir merkez noktası oluşturması.

Türkiye'nin İtalya ile ithalatında en önemli ürün gruplarını; petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, karayolu taşıtlar için aksam parça ve aksesuarlar, eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere), tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış) oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

İtalya'dan sonra Fransa, tablo 7 verilerine göre AB üye ülkeleri arasında yüzde 3,30 pay ile ithalatta 3. ülke konumundadır. 2014 yılında Fransa'dan ithalatımız 7.991 milyon dolar, ticaret hacmi 14.453 milyon dolar, ticaret açığımız 1.529 milyon dolar olmuştur. 2013 yılına göre, ithalatımız yüzde 2,3, ticaret hacmi yüzde 0,2 oranlarında azalmış, ticaret açığımız yüzde 18 oranında azalmıştır. 2014 yılında Fransa'nın Türkiye'nin ithalatındaki payı yüzde 3,30 olmuştur.

Fransa'dan genel olarak ithalatta; diğer hava taşıtları-uzay araçları, kara taşıtları için aksam-parçaları, demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri- genişlik 600 mm den fazla, tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış), turbo jetler-turbo propeller-diğer gaz türbinleri önemli madde gruplarını oluşturmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

Fransa'dan sonra AB üye ülkeleri arasında yüzde 2,53 pay ile İspanya 4. sıradadır. Türkiye tarafından İspanya'dan gerçekleştirilen ithalat 2013 yılına kıyasla 2014 yılında yüzde 4,6 azalarak 6.127 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatın azalması ve aynı dönemde ihracatın artması sonucu İspanya ile ticaretinde verdiği açığın yüzde 33 oranında azalmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin İspanya'dan ithalatında başlıca ürünler; binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil), rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham), karayolu taşıtları için aksam-parça ve aksesuarlar, helikopterler, uçaklar vb., uzay araçları (uydular dahil) – uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları, işlenmemiş çinko yer almaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

İspanya'dan sonra AB üye ülkeleri arasında yüzde 2,50 ile İngiltere beşinci sırada yer almaktadır. Türkiye tarafından İngiltere'den gerçekleştirilen ithalat 2013 yılına kıyasla yüzde 3,5 azalarak 6.054 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (www.ekonomi.gov.tr).

Türkiye'nin İngiltere'den ithalatında başlıca ürünler; dövme demirin-demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş kül, sıkıştırılmaya atışemeli içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel), binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış), demir veya alaşımsız çelikten yarı

mamuller, tedavide veya korumada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış) yer almaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cumhuriyet tarihiyle paralel bir şekilde yüzünü batıya dönen Türkiye, uluslararası ve bölgesel gelişmelere duyarsız kalmamış ve bu tür oluşumların içinde menfaatleri doğrultusunda aktif olarak yer almak istemiştir. Türkiye'nin içerisinde olmak istediği en önemli oluşumlardan biri olarak AB görülebilir. Bunda siyasi argümanlarla birlikte ekonomik unsurlar belirleyici rol oynamaktadır. Türkiye'nin AB ile ekonomik ilişkilerinin gelişimi bu ikili arasında "gümrük birliğinin" gerçekleştirilmesinde ve tam üyelik için müzakerelerin sürdürülmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye ile AB arasındaki dış ticaret verileri, son yıllardaki azalma eğilimine rağmen oldukça yüksek oranlar içermektedir. 2014 yılı istatistiklerine göre, Türkiye'nin AB ile olan ihracatı 68,5 milyar dolar düzeylerini aşmış ve toplam ihracatının yüzde 44'ünü bu ülkelerle yapmaktadır. AB ülkeleri içerisinde en fazla ihracat yaptığı ilk beş ülke ise sırasıyla Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya'dır. Türkiye'nin AB ile olan ithalatı da 2014 yılı verilerine göre 88,7 milyar doları aşmış bulunmaktadır. Bu değer Türkiye'nin toplam ithalatının yüzde 37'sine denk gelmektedir. Türkiye'nin ithalatta en yüksek paya sahip olan AB ülkeleri ise sırasıyla Almanya, İtalya, Fransa, İspanya ve İngiltere'dir. Sonuç olarak, AB, Türkiye'nin doğal ticari ortağı konumundadır. Türkiye AB ile olan ilişkilerini geliştirdikçe, ekonomik faaliyetleri de bundan olumlu etkilenecektir.

Diğer taraftan, Türkiye'nin AB ülkeleri içerisinde daha fazla dış ticaret paylarına sahip olan ülkelerle yaptığı ticarete konu olan ürünler de şu şekilde kategorize edilebilmektedir. Türkiye'nin ihracatta en fazla payı olan ülkelerle arasındaki ticarete öne çıkan ürünler arasında daha çok tekstil ürünleri olmak üzere, çeşitli motorlar, taşıma amaçlı kullanılan motorlu taşıtlar ve bunların bilimum yedek parça ve aksesuarları, monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları, kablolar ve diğer elektrikli iletkenler; tarım ürünleri, petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar vs. sayılabilmektedir.

Türkiye'nin ithalatında en fazla paya sahip olan ilk beş AB ülkesiyle ticaretine konu olan ürünlere bakıldığında ise, binek otomobiller başta olmak üzere, diğer motorlu taşıtlar, karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar, tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar, motorlar, petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, mücevherci eşyası ve aksesuarları, hava taşıtları-uzay araçları, demir-çelik sıcak hadde yassı mamulleri, turbo jetler-turbo propeller-diğer gaz türbinleri, rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları, işlenmemiş çinko yer almaktadır. İhracat ve ithalattaki mal grupları göz önüne alındığında Türkiye AB ülkeleri ile olan ihracatında görece düşük-orta teknoloji ürünleri (Eşiyok, 2013) daha çok yer alırken, ithalatında ise, ihracatına göre ileri teknoloji ürünleri satılabilecek ürünlerle ticaret yapmaktadır.

Türkiye AB ikili ilişkilerindeki ilerlemeler, olası bir tam üyelik, ülkeler arasındaki dış ticaret oranlarının artmasına neden olabilecektir. Bu yüzden Türkiye AB ile olan ilişkilerini daha ileri bir aşamaya taşımak için gerekli şartları yerine getirmelidir. Tablo 2’de sunulan verilere bakıldığında veri dönem içinde, özellikle 2000’li yılların başlarında AB ile Türkiye’nin ihracatının yüzde 60’lar civarında olduğu görülmektedir. Türkiye AB ile olan ihracatını tekrar bu seviyelere taşımak için gerekli hamleleri yapmalıdır. Diğer taraftan, Türkiye AB arasındaki ticaretin daha da yüksek seviyelere ulaşması, Türkiye’nin teknolojide sağlayacağı gelişmelerle de ilgilidir. Daha çok ileri teknolojiye sahip, yüksek katma değerli ürünlerin ihracatını arttırmak üzerine sanayi politikalarını desteklemelidir.

KAYNAKÇA

- Ağır, H.. (2012). Türkiye’nin Kendi Bölgesinde ki Dış Ticareti: Betimleyici Bir Analiz. II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, s. 347-355
- Balkır, C.. (1995). Türkiye-AT İlişkileri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, XI*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 66-86.
- BM Comtrade <http://comtrade.un.org/data/> (21.01.2016)
- Delegation of the European Union to Turkey, <http://avrupa.info.tr/tr/ab-ve-turkiye.html>
- Eşiyok, B. A.. (2013). Türkiye-AB Arasında Dış Ticaretin Teknolojik Yapısı. <http://researchturkey.org/tr/technological-structure-of-the-foreign-trade-between-turkey-and-the-eu/> (17/01/2016)
- Kar, M. ve Ağır, H.. (2008). Türkiye’nin Üyesi Olduğu Ekonomik Entegrasyonlar İçinde AB’nin Yeri: AB’nin İkamesi veya Rasyonel bir Alternatifi Var mı? Küreselleşme Sürecinde Türkiye: Fırsatlar ve Sorunlar Sempozyumu, 12-14 Kasım, Çağ Üniversitesi, Tarsus-Mersin.
- Kar, M. ve Acar, M.. (2010). Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri. *Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye (Ortak Politikalarının Oluşumu ve Uyumlaştırılması)*, (Ed.) Muhsin Kar. Bursa: Ekin Yayınevi, s. 55-95.
- Karakaya, E.. (2003). Ekonomik Entegrasyon Teorileri. *Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye*, (Ed.) M. Kar ve H. Arıkan, İstanbul: Beta Basım.
- Kazgan, G., (1983). Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Türkiye İlişkileri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, I*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 98-112.
- Manisalı, E.. (1996). *Gümrük Birliğinin Siyasal ve Ekonomik Bedeli*, İstanbul: Bağlam Yay.
- Özer, M. A., (2009). Avrupa Birliğine Tam Üyeliğin Eşiğinde Türkiye, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt.16, S.2, s. 89-105.
- Sezer, A., (2007). Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecinde Türkiye’nin Komşu ve Çevre Ülkeler Politikası, <http://www.mfa.gov.tr/avrupa-birligi-ne-katilim-surecinde-turkiye-nin-komsu-ve-cevre-ulkeler-politikasi-.tr.mfa>, 17/01/2016.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı, http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke_masalari?_afLoop=206239673788078&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=evh5sauwa_58#!%40%40%3F_afWindowI

- [d%3Devh5sauwa 58%26 afrLoop%3D206239673788078%26 afrWin dowMode%3D0%26 adf.ctrl-state%3Devh5sauwa 98](http://www.tim.org.tr/files/downloads/raporlar/tim_ekonomi_ve_dis_ticaret_raporu_2014.pdf) (22.01.2016)
- TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) http://www.tim.org.tr/files/downloads/raporlar/tim_ekonomi_ve_dis_ticaret_raporu_2014.pdf (22.01.2016)
- TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) <http://www.tobb.org.tr/DisTicaretMudurlugu/Sayfalar/dtvb.php> (21.01.2016)
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do> (22.01.2016)